

(Војислав Коштуница, Одбрана Косова, Филип Вишњић, Београд, 2008, стр. 257.)

Пред српском јавношћу налази се књига Одбрана Косова, збирка одабраних говора, обраћања и саопштења у периоду између 2005-2008, из пера аутора који је у протеклим годинама истовремено био и најактивнији државник, делатник, сведок и теоретичар унутрашње и спољне политике према Косову и Метохији. На тај начин, ова збирка обраћања у исти мах представља сведочанство о догађајима и личном ангажману са једне, и позицију рефлексije и промишљања са друге стране и, нарочито, њихову унутрашњу повезаност у чему се и огледа њен особен значај. У том смислу, Одбрана Косова дело је како политичке теорије тако и политичке праксе и пар ехцелленце пример њиховог међусобног односа, у контексту политике коју на интелектуалној и делатној равни заступа аутор, као и оне друге политике којој се супротставља.

Из назначених разлога, аспекти са којих је могуће - али и неопходно у циљу адекватне анализе - посматрати наведено дело, свакако су вишеслојни и сложени. Први, непосредни, и у извесном смислу спољашњи (што никако не значи и неважан) ниво анализе односи се на смисао у којем Одбрана Косова чини јединствен и незаменљив документ о једном времену, унутар којег се, кроз различите говоре и саопштења у Савету Безбедности УН, пред Народном скупштином Републике Србије, као и оквиру преговарачког процеса и другим приликама, градила, артикулисала, профилисала и аргументовано снажила политичко-правна позиција Србије од почетка преговора о статусу Косова до нелегалне самопрокламоване независности јужне српске покрајине. Кроз говоре и обраћања премијера Србије, читаоцу се пружа увид у политички пресек целокупних збивања када је реч о Косову и Метохији, и то у смислу у којем управо и сама хронологија догађаја и ток борбе за очување државног суверенитета сведоче о ставовима, праксама, променама и политичким притисцима на светској политичкој сцени. Одбрана Косова говори колико о Косову, толико о устројству савременог света, о односу САД и смислу организација попут НАТО-а у целини, о улози Русије и одлукама Европске Уније и дубокој и нераскидивој вези путем које је управо косовско питање отворило нову епоху у међународним односима.

Истицањем да независно Косово за међународни поредак значи отворено довођење у питање принципа на којима тај поредак почива и да стога није реч само о „кршењу самог начела суверености и територијалног интегритета држава, већ и о кршењу оних основних норми о људским и мањинским правима“, те да на тај начин Србија у одбрани Косова „не брани само своје националне и државне интересе већ да заступа и брани

начела и вредности од којих зависе мир, стабилност и безбедност савременог света“, Војислав Коштуница демонстрирао је смисао у којем Косово у исто време чини суштину једног националног идентитета и одлучујуће државно питање као питање опстанка државе, али и питање дугорочних и далекосежних последица на којем ће се ломити копља будућег света, његова политичка и безбедносна структура и судбина демократије. Аргументованим ставом да ће кршење Повеље УН значити да је свет прешао Рубикон, Коштуница је антиципирао да се из косовског преседана могу изродити само крајње опасне последице по мир у свету и да такав догађај и на симболичкој и реал-политичкој равни може значити само темељну промену света са неизвесним исходом. Јединство политичког и етичког, које се код Коштунице испоставља не само кроз императивно супротстављање политици силе, већ и на начин вишеструко конструктивног теоријског и практичног залагања за вредности права, правде, слободе, равноправности, мултиетничности, демократије и људских права, на најјаснији начин сведочи о универзалности, истинском хуманизму и европским коренима овог приступа који надилази раван идеолошких опредељења, чак и раван оног што би се легално и легитимно могло звати основним српским националним интересима.

Наводећи разноврсне примере од напуштања политике „стандарди пре статуса“ у име политике „статуса без испуњења и минималних стандарда“, затим настојања да се направи нова друга етнички чиста албанска држава на Балкану, а онда и додатно развијеног „аргумента“ да би све што је мање од независности довело до опасне ескалације албанског тероризма, Коштуница показује како се однос САД, а онда временом и однос водећих земаља чланица Европске Уније према питању Косова и Метохије, испостављао управо као однос кршења основних људских права, однос фаворизовања, наглашавања и примене голе силе, однос недемократије посред западног света, далеко од принципа на којима је саздан.

Ова разлика између водећих западних земаља предвођених САД-ом и Србије у односу према демократији огледа се и у отвореном кршењу „светског устава“, Повеље УН, са једне, и инстистирању на значају устава - „светског устава“ као и демократки легитимног Устава Србије потврђеног сувереном народном вољом и оцењеном позитивно од стране Венецијанске комисије - са друге стране: „Тамо где је био весник и чувар демократије и људских права, устав је увек био спој универзалних вредности модерног времена и гаранција оних посебности које одликују конкретну државу и конкретно друштво. Ово је нарочито карактеристично за модерне европске државе сложеног етничког, верског, културног или неког другог састава, које су успевале да такву сложеност очувају и уреду делатним уставним решењима.“

У том смислу, Коштуница на систематичан начин излаже идеју о суштинској аутономији за Косово и Метохију, стабилно, одрживо и функционално решење, као и статус

најповлашћеније националне мањине за косовске албанце који би се на тај начин обезбедио, уз истовремено непрестано истицање спремности на дијалог и компромис, који чине саму срж настојања да се решење за статус Косова утемељи на демократским принципима. За Војислава Коштуницу то је смисао истинског патриотизма. Истински патриотизам утемељен је на начелима демократије, управо стога „јер је стабилна држава оквир за демократско деловање, као што је поштовање демократских начела темељ државне стабилности.“

Одбрана Косова износи на видело и стратегију супротну оваквом настојању, стратегију засновану искључиво на политици силе и „праву јачега“, први пут изричито формулисану у Ахтисаријевом предлогу о насилној промени граница Србије, којим се истовремено крше начела међународног права и „светског устава“, као што се и пренебрегава воља народа Србије исказана на референдуму и отворено устаје против сваког компромиса. Штавише, Анекс 11 Ахтисаријевог плана експлицитно је потврдио да су стварне намере иза привидног преговарачког процеса, биле усмерене на стварање квази-државе у којој би НАТО имао неограничену власт. Ово је додатно потврђено начином на који су завршени преговори под вођством Тројке, односно прекидом преговора вољом САД и водећих европских држава, чиме је блокиран рад Савета безбедности а тиме и пут за проналажење компромисног решења за статус Косова. Прве кораке на стварању противправне државе на Косову предузете су од стране водећих држава чланица ЕУ, као и органа ЕУ, у отвореној супротности и кршењу међународног права, права ЕУ као и уставноправног поретка Србије - а конкретна реализација овог процеса започела је управо слањем мисије ЕУ у јужну српску покрајину, због чега је и данас од одлучујућег значаја управо отворено супротстављање овој мисији.

У обраћању насловљеном „Улога Русије у одбрани међународног права“, Војислав Коштуница, поред истицања залагања Русије за очување међународно-правног поретка и демократских принципа, такође образлаже и политичко-теоријски основ кроз који постаје разумљив и други ниво дела Одбрана Косова, који представља теоријски ниво сукоба и борбе о којој је реч. Коштуница пише: „Морамо увек имати на уму да никада због неког краткорочног интереса не смемо угрозити темељ на којем је једино могуће развијати економске односе, а то је пуно поштовање усвојеног система правних начела која регулишу наше односе.“ Овде је реч о политичко-теоријској позицији коју аутор даље аргументује, указујући на узрочно-последичну повезаност између поштовања међународног права, регионалне стабилности и перспективе економског просперитета, као и на обрнут случај, да економија која се развија мимо и независно од поштовања права може довести само до нестабилности, економске деструкције и директног угрожавања мира.

Зашто је ова идеја од непроцењивог теоријског и практичног значаја? И због чега она ни

мало није саморазумљива као што на први поглед може деловати? Кроз анализу односа економског, правног и политичког као и питања суверености, Коштуничин интелектуално-делатни ангажман налази се у самом средишту савремених светских расправа из политичке теорије и филозофије као и, са друге стране, оног што потпада под име доминантне „реал-политичке“ праксе западних друштава. Прагматисти и постмодернисти, заговорници тзв. теорије о пост-суверености према којој суверенитет данас представља превазиђену и анахрону форму, готово по неписаном правилу истовремено подржавају индивидуалност и сингуларност као једине и искључиве форме идентитета и „слободан“, ничим ограничен развој економских односа. А оно што се у исти мах намерно прећуткује у овим дебатама, као и конкретним политикама, је да устајање против суверенитета у овом смислу значи устајање против владавине права, и у крајњој консеквенци против целокупне традиције мишљења и праксе демократије.

Теоријска и политичка делатност Војислава Коштунице, извирући из филозофско-правне традиције мишљења народне суверености и владавине права као принципа демократије у том смислу представља јединствен, рефлектован, доследан и парадигматичан пример борбе која надилази раван борбе за угрожене српске националне интересе - управо стога јер и није борба за интерес већ за принципе.

Одбрана Косова на тај начин приказује како се прагматизам, који већ извесно време чини преовлађујуће разумевање и политичку праксу на Западу, у одлучивању о косовском питању појавио као заједнички именованитељ за политику САД и ЕУ. Реч је о томе да је једна одвећ дословна (а стога и не сасвим примерена духу ове политичке теорије) интерпретација става да је истинито оно што је корисно управо и довела до многобројних кобних парадокса и апсурда попут демократске употребе силе, и примене овог квази-принципа кроз низ „хуманитарних интервенција“, „борби за демократију“ и „борби за ослобођење“. Последица је да су се прагматизам и демократија данас нашли на супротним странама политичког спектра, и да се показало да доктрина прагматизма узета сама по себи, није довољна чак ни за одржање основних начела демократије и да се, напротив, у пракси одвећ лако може изродити у њену супротност. У том контексту, решавање питања статуса Косова и Метохије изнело је на видело да ни сама Европска Унија, дугорочно посматрано, неће моћи да опстане као политички пројекат – или у најмању руку не као што је то начелно замишљено - уколико се у стварности не докаже као пројекат утемељен на демократским принципима. У супротном ће се, наиме, налазити на непрестаној мети различитих и променљивих прагматизама и приватних интереса што ео ипсо онемогућава мир, стабилност и економски просперитет.

Обзиром да наступа као државник и теоретичар, а не као представник одређене политичке групе, у Одбрани Косова Војислав Коштуница не говори о прагматизму на српској политичкој сцени. Коштуница говори и тематизира прагматизам САД и ЕУ, не

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 30 септембар 2008 09:38

поричући при томе да је реч о једном могућем и реалном политичком и теоријском становишту, али становишту које се мора разликовати од демократске принципијелности. С друге стране, разуме се, демократски се можемо сложити око тога да смо сви прагматисти или да желимо да то будемо, да нам се, по речима Војислава Коштунице, у некој чудној рачуници више „исплати“ да будемо друго од оног што јесмо, и да уопште више и не будемо Срби. Али онда и за „најскупљу српску реч“ постоји цена. Штавише, онда постоји цена за све: „Морамо се борити и изборити за будућност Србије, јер другог пута немамо. У супротном, сутра би лако некемо могло пасти на памет да се обogaљена Србија може распарчавати и даље, како коме буде одговарало.“

То је смисао у којем је одбрана Косова одбрана Србије. Али као и свако друго, за Војислава Коштуницу то је демократско питање, питање народа о њему самом, јер „не може један човек одбрани Косово, као што га један човек не може ни изгубити. Косово може да одбрани само цео народ или га цео народ, ако тако одлучи, може изгубити.“ Зато Одбрана Косова стоји као одлука за Србе о будућности не само Косова већ целе Србије. Војислав Коштуница у равни филозофске, етичке, правне и политичке аргументације указује на избор који се пред српски народ ставља између принципијелности и прагматизма, подсећајући нас при том да никада не смемо заборавити да је истина јача од сваког насиља.